

תצפיות ושיקולים נגד הרחבת סטטוס תמ"א 22 בראש-הנקרה

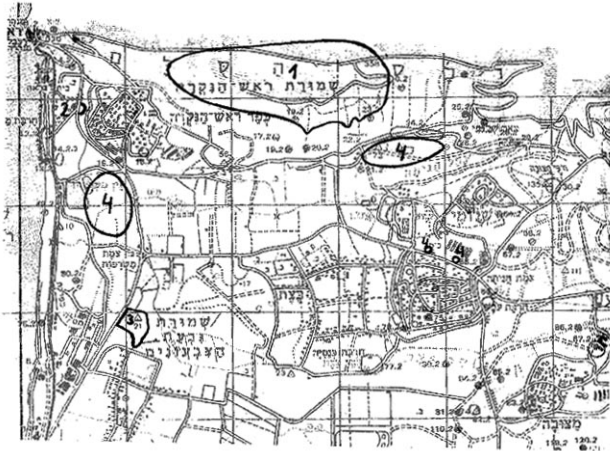
יגאל סלע

8 בדצמבר 2007

לכב' יואב שגיא
מנהל מכון דש"א
החברה להגנת הטבע
תל-אביב

שלום,

להלן השלמות לשיחתנו הטלפונית על שמורת ראש הנקרה וערכים נוספים באזור. מצורפת מפה 1:20000

1. שמורת האורנים (מס' 1 במפה)
2. אורנים חדשים (מס' 2 במפה)
3. שמורת הצבעונים (מס' 3 במפה)
4. אלוני התבור (מס' 4 במפה)
5. השפנים ה"ימיים" בראש הנקרה

1. שים לב, בסיכום שכתבת ציינת "התפשטה" ויש להחליף ב'השתרעה' כדי שלא יובן כאילו שטח תפוצת האורן התרחב מזרחה... ועוד כתבת "זריעה עצמית" (של אורנים) ואם לדייק, הדגשתי את הזריעים שהופיעו מחוץ לשטח הכלול היום בשמורה להבחנה מאלו שבתוך השטח. לשטח השמורה: הקו במפה תוחם את שטח אורן הבר כפי שאני זוכר בשנות ה-50. צפיפות העצים ומצב התפתחותם היה במובהק, דל בחלקים התחתונים של השטח בהשוואה לחלקים הגבוהים שלו, ואלו בחלק העליון של הרכס, לאורך קו פרישת המים, כולל מעבר לגבול, היו הרבה עצים במצב התפתחותי מרשים, וכך הצפיפות.

- לאורך הערוצים הקטנים שממערב לכפר בסה, גלשו האורנים קצת יותר נמוך. ציינתי זאת במפה.

- לענין האפשרות שתחום התפוצה של המין באתר זה התרחב מאז שנות ה-50, אני מסופק, אבל אולי בדיקה מפורטת תניב תוצאה אחרת.

- באיגוד ערים לכבאות אין רישום, או לפחות תהיה בעייה לאתר רישום של השריפות בשמורה. אני זוכר שלוש, בסוף שנות ה-70 וה-80. ובהקשר: אני יודע שרעיון ה'אילנד' לניטור שריפות הוא "מוקצה מחמת מיאוס" ובכ"ז, לאור התוצאות המרשימות בעלות אפס! בכנף2, אני מציע לבדוק זאת שוב וכאן. השטח בראש-הנקרה עשוי להיות שטח מבחן אידיאלי!

חשוב לצרף לדיון בכל מקרה את אתר האורנים ממערב לשומרה, כי בעיית מדיניות ניהול השטח, הנטיעות הזרות והשריפות הן אותן הבעיות אבל, ככל שאני מכיר את אורני הבר בארץ, אלה של שומרה נראים לי מכל השאר וראוי להתיחס לכך בהתאם, ובהקדם.

2. בתחילת שנות ה-50 מצאתי במחצבה הקטנה שהיתה במדרון ממערב לקיבוץ, כמה עצים שהיו קטנים מאד ונראו חדשים בשטח, כשבסביבה הקרובה למיטב ידיעתי לא היו עצי אורן נטועים. מאוחר יותר, 1973 ואילך, הופיעו עצי אורן גם בשמורת הצבעונים (מס' 3 במפה), אבל מקורם עשוי להיות באחד היישובים השכנים. ראה להלן.

3. ביקרתי לאחרונה בשומרה, ולצערי נוכחתי שהתחזית המתוארת בעבודתי "[שמורת הטבע ע"י לימן](#)", י. סלע, 1980, מתממשת במלואה. **ואם הכוונה לשמר שם את המגוון החד שנתי, צריך להזדרז... על אף** כמה נסיונות לא רציניים לצמצם את המעוצים, כ-90% מהשטח כבר מכוסה ע"י סירה, לוטם, מתנן, אלת מסטיק ואחרים, בשיעורים שבין 60-70 ל 100% ! לדעתי צריך להחיל שם מיד, משטר של שרפות נקודתיות מבוקרות ובהמשך לתמוך אותן בעבודה ידנית. משימה ראויה וקלה לביצוע (מנסיון) עם חוגי נוער. אם יש לך ענין בתמונות המצב היום, הן לרשותך.

4. בשנות ה-50 היו פזורים בשטחים המישוריים לאורך רכס הסולם כמה עשרות עצי אלון תבור, שנעקרו ע"י הקק"ל בעת הכשרת הקרקע. שניים מהם, שהיו אז זריעים חדשים, התקיימו כ-40 שנה בצמוד לכביש הראשי במרכז שלומי, ומתו (מסיבה בלתי ידועה לי). אחד מהם עדיין במקומו. פרטים בודדים ממין זה אפשר למצוא במדרון שמעל עין טמיר בנחל כזיב, פרטים רבים ידועים במוצא נחל יחיעם, ובודדים אולי עדיין קיימים בין בית העמק לאבו סנאן ובעברון. אם תחום התפוצה שלהם היה כ"כ רחב בגליל המערבי, מדוע לא ירחיבו אותו מחדש?

5 תופעת השפנים החיים על קו המים בים היא כנראה ייחודית לישראל. קיומם כאן נוגד לכאורה את רגישותם הגבוהה לקור, ללחות ולמחלות דרכי הנשימה. מאידך, ייתכן שהם מוצאים כאן, בחורף, יתרון קיומי על בסיס עודף החום הנפלט מהתנפצות הגלים? ראוי ללמוד את התופעה. ובהקשר, חודש ינואר 1968, היה בגליל המערבי גשום ומעונן במיוחד. בחדשים הבאים רשמתי **פחיתה עצומה במספרי השפנים. במושבות רבות נשארו מעטים, או אפילו התרוקנו!**

את תפוצתם באזור הכרתי ב-1950 במצוקי נחל נמר ומערת קשת בלבד. אנשי חניטה לא הכירו אותם אז, לא במערת חניטה וגם לא בנחל חניטה. בשנים שלאחר מכן, מצאתי אותם במערת חניטה, בסדקים קטנים בנארי בתוך חורש צפוף מאד בנחל חניטה, ובהמשך, בחורבה הביזנטית שמצפון לבסה. במדרונות שמעל קב' ראש הנקרה הם נצפו לא לפני 4-1953 ורק בשנות ה-70, גם בסדקים שמעל הכביש העולה לאתר ראש-הנקרה. לפי תצפיותי, הם הגיעו אל קו המים, רק אחרי השריפה הגדולה בסוף ה-70.

מאז שא. יפה ויתר תמורת "נזיד עדשים" (קצת גם באשמתי) על אתר הנקרות הייחודי, נעלמה משם מושבת **סיס ההרים** שהיתה ייחודית בנגישותה לציבור, אתר **הקרנפים המאובנים** כוסה בבטון, וקבוצת שיחי **האוג המחומש** נפגעה קלות. אם לא יינקטו אמצעי זהירות משמעותיים הם עלולים להפגע שוב ע"י פרויקט חדש המתוכנן שם עכשיו. ככל זה אני מכוון להדגיש את ענין השפנים. אלו אמנם ידועים כסתגלנים מאד לקרבת האדם, ובכ"ז, לא ראוי לדעתי, להשאיר מושבה ייחודית זו לשיקוליהם הבלעדיים של אנשי ראש-הנקרה ורשות שמורות הטבע.

בברכה,

יגאל סלע, חיפה